

Същност и характерни особености на косвените данъци

УВОД

По своята същност, роля и функции косвени данъци са ДДС, митата и акцизите. Това произтича от начина на облагане, от състава и обхвата на данъчно задължените лица, а също данъчно събитие, данъчна основа, данъчна ставка и изискуемост на данъка. Действителен платец на косвените данък са потребителите, които са носители на всички косвени данъци по принцип - ДДС, акцизи и мита.

Основна цел на настоящата разработка е да представи акцизите като един от най-старите косвени данъци в данъчните системи на държавите. Целта ще бъде реализираната посредством разкриване на характерните особености на акцизите (ползи и недостатъци) и основните цели за облагане с акцизите

1. ХАРАКТЕРНИ ОСОБЕНОСТИ НА АКЦИЗИТЕ.

Един по-широк поглед към акцизите разкрива, че една от отличителните черти на данъчното облагане с тях показва наличието на елементи на дискриминация. Това е така, защото много често при тях се използват количествени показатели за определяне на данъчната тежест. Този контраст проличава най-вече при сравняване на акцизите с ДДС. При облагане с ДДС стойността на всички доставки на стоки и услуги, извършени през даден период от време, се включват в една обща данъчна основа, докато данъчната основа за определяне на дължимите акцизи при различните продукти е различна (хектолитри за градусите Плато, количеството хектолитри завършен продукт, то-плотворна способност и др.).

Исторически погледнато, въвеждането на облагане с ДДС е насочено основно към увеличаване приходите в държавния бюджет, докато облагането с акцизи в последните години се свързва не само с увеличаване на приходите в хазната. На този вид облагане се възлагат и други специфични цели, като например опазване на общественото здраве или намаляване на газовите емисии. Друга съществена разлика между ДДС и акцизите се явява начинът им на събиране. Събирането на акцизите почти винаги е свързано с осъществяване на физически контрол върху стоките, докато събирането на ДДС е свързано преимуществено с проверка на налични счетоводни документи.

Специализираната литература в областта на акцизите, макар и оскъдна, проследява обектите, които са подлежали на облагане с акциз. През последните години към тях са се отнасяли тютюневите изделия, игрите на щастието (хазартните игри), порнографските издания, автомобилите, петролните продукти, кафето, чая и др. Ако разгледаме по-внимателно изброените стоки и услуги, ще установим, че в едни случаи на облагане с акциз подлежат определени стоки (автомобилите), в други подлежи на облагане определено производство или дейност (производство на алкохолни продукти, тютюневи изделия). В някои случаи се облага собствеността (автомобилите), в други случаи се облага употребата на определени стоки (тютюневи изделия, алкохолни напитки и др.).

Ако използваме друг критерий, то акцизите могат да се подразделят и в зависимост от това какво точно се облага - използването на определени стоки (автомобили) или правото на продажба на алкохолни напитки.

Ако обединим казаното дотук, то може да се направи изводът, че с акциз се облагат тютюневите изделия, алкохолните напитки, игрите на щастието (хазартните игри), замърсяването на околната среда, ползването на автомобили и други специфични стоки и услуги, които отделните държави са определили като акцизни.

Предмет на облагане с акциз най-често са стоките и услугите, които по волята на законодателя, за даден период от време, се третираат като акцизни. При определяне на акцизните стоки законодателната практика през годините е възприела принципа на изчерпателното изброяване, т.е. принципа на листата.

Най-често използваните критерии, по които се определя кои стоки попадат в кръга на акцизните стоки, са:

- луксозност на стоките (облекла от естествени кожи, автомобили, въздухоплавателни транспортни средства и морски съдове, бижутерия, благородни метали и др.);
- вредност за здравето (алкохолни напитки, тютюневи изделия и др.);
- стоки, цените на които се определят от държавата (течните горива: бензини, керосин, газьол и др.);
- стоки, които не са от първа необходимост (еротични и порнографски издания, игри на щастието и др.).

Акцизите могат да бъдат разделени и по следните критерии:

1. Според обекта на облагане те биват акцизи върху стоки и акцизи върху услуги.